

تحلیل نقش فضاهای عمومی در ارتقای سرزندگی محلات شهری (مورد مطالعه: محله بنسنگان شهر یاسوج)

علی حسینی (دانشیار گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران، نویسنده مسئول)

a.hosseini@ut.ac.ir

علی صابری (کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران،

تهران، ایران)

ali.saberi@ut.ac.ir

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۰۹/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۵

صص ۱۷۵-۱۹۸

چکیده

محله بنسنگان یکی از محله‌های مهم شهر یاسوج است که با توجه به قرارگیری در ورودی شهر، می‌توان آن را به عنوان پیشانی شهر قلمداد کرد. با توجه به این نکته و با توجه به اهمیت این مسئله که این محله یکی از محله‌های کناری شهر محسوب می‌شود، در نتیجه، نیازمند وجود فضاهای شهری همگانی، و همچنین فعال و سرزنده است. براین اساس هدف پژوهش حاضر تحلیل وضعیت سرزندگی و شاخص‌های آن در محله بنسنگان یاسوج است. در این پژوهش که ماهیتی کاربردی دارد، با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از ابزار پرسشنامه، تأثیر شاخص‌های امنیت، زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی بر وضعیت سرزندگی شهری بررسی شد. جامعه آماری پژوهش را ساکنان محله بنسنگان یاسوج تشکیل می‌دهند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر محاسبه شد. برای تحلیل پژوهش نیز از آزمون‌های تی تک‌نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک‌طرفه و رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد. نتایج آزمون‌های آماری حاکی از آن است که محله بنسنگان از نظر سرزندگی شهری وضعیت مناسبی ندارد. همچنین با تایید وجود تفاوت در رضایت از مؤلفه‌های پژوهش؛ بعد امنیت و کالبدی به ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین اثر را بر سرزندگی شهری در محله مذکور داشته‌اند. با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود برای بهبود سرزندگی در محله مذکور توجه به بهسازی محیط‌زیست و ایجاد فضای بهداشتی تمیز، برگزاری جشن‌ها و بهبود کیفیت کالبدی پیاده‌راه‌ها و فضاهای عمومی مورد توجه قرار گیرند. در نهایت نتایج پژوهش حاضر می‌تواند منجر به بهره‌گیری متخصصان شهری در زمینه شاخص‌های سرزندگی چه در بحث ابزارها و چه در بحث محیطی با ایجاد ساختار نظام‌مند گردد و در نهایت به سرزندگی شهری بیانجامد.

کلیدواژه‌ها: سرزندگی شهری، شهر، فضای عمومی، محله بنسنگان، شهر یاسوج

۱. مقدمه

فضاهای شهری بخشی از فضاهای باز و عمومی شهرها هستند که به نوعی تبلور ماهیت زندگی جمعی می‌باشند، یعنی جایی که شهروندان در آن حضور دارند (نیک‌پور و یاراحمدی، ۱۳۹۹، ص. ۴۲)، و علاوه بر اینکه تجلی‌گاه رابطه عملکرد بین انسان و فضاست، از نظر سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نیز ارزش والایی دارند (غضنفرپور و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۸۸). این فضاها، ابزاری برای ارتباطات، مکان فرصت‌سازی برای رویارویی مستقیم شهروندان و محلی برای مدیریت و هماهنگ کردن شهروندان محسوب می‌گردند (کریست^۱، ۲۰۰۰، ص. ۱۷۸)، و در صورتی که دارای طراحی و مدیریت خوبی باشند، نقش تعیین کننده‌ای در ارتقای رفاه فردی و ایجاد ارزش‌های مثبت اجتماعی، اقتصادی و محیطی در شهرها دارند (لاولور^۲ و نیکولز^۳، ۲۰۰۸، ص. ۱۶). امروزه فضاهای عمومی با چالش‌های زندگی شهری دست به گریبان هستند؛ یکی از مشکلات عمده شهرهای امروز، افزایش جمعیت و رشد شتابان شهرها و همچنین سلطه ماشین بر عرصه خیابان‌هاست که حضور شهروندان در فضاهای شهری و همچنین تعاملات اجتماعی آن‌ها را به‌طور نامحسوسی کاهش داده و عمدتاً خیابان‌ها را به فضایی برای عبور و مرور سواره تبدیل کرده است (مولوی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۸۸۲).

بر طبق آمار سازمان ملل، امروزه بیش از نیمی از جمعیت جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند (پل^۴ و سن^۵، ۲۰۱۸، ص. ۱۴۲). رشد افسارگسیخته جمعیت در سطح شهرها پیامدهای منفی فراوانی را در ابعاد مختلف برای شهرها به ارمغان داشته است (مولر^۶ و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱۸۱)؛ به گونه‌ای که شهرها به‌خصوص پس از بروز انقلاب صنعتی و در اواخر قرن بیستم با بسیاری از مشکلات فضایی - عملکردی روبه‌رو شدند (داوودی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۳۲).. امروزه رهیافت‌های گوناگونی برای برون‌رفت و مواجهه با مشکلات شهرنشینی مطرح شده است؛ یکی از این رهیافت‌ها، سرزندگی^۷ است. سرزندگی یکی از نیازهای اساسی شهرهاست که با توسعه روند شهرنشینی و آسیب‌های اجتماعی اهمیت آن روزبه‌روز بیشتر می‌شود (سونگ^۸ و لی^۹، ۲۰۱۵، ص. ۳۱۸). سرزندگی به معنای حضور و فعالیت فرد در مکان است و هرچه قدر بیش‌تر افراد در فضا حضور داشته باشند و فعالیت کنند، شهر پویاتر و سرزنده‌تر خواهد شد (اس سی آی^{۱۰}، ۲۰۱۴، ص. ۳۳۳). به صورت کلی سرزندگی در دو سطح خرد و کلان تعریف می‌شود؛ سرزندگی در سطح خرد، به مفهوم تنوع فعالیت‌ها در عرصه همگانی و سازگاری آن با فضاهای شهری در چارچوب نظامی از قرارگاه‌های رفتاری نزدیک است و در سطح کلان نیز مشخصه‌ای شهری است که با

1. Christ
2. Lawlor
3. Nicholls
4. Paul
5. Sen
6. Mueller
7. Vitality
8. Sung
9. Lee
10. Sci

مجموعه‌ای از کیفیت‌های کالبدی و سیستم‌های سازمانی، امکان زندگی سعادت‌مندانه شهروندان را فراهم می‌آورد (صدائتی و فارسی، ۱۳۹۵، ص. ۲۳۷). اگر ساکنان شهری خودشان را در یک شهر سرزنده ببینند، برداشت آن‌ها از مکان ارزشمند است. در واقع، سرزندگی شهری یک عنصر کلیدی برای دستیابی به کیفیت زندگی شهری است (نوگیرویز^۱ و کامانهو^۲، ۲۰۱۳، ص. ۷۵۳). این مفهوم از نظر اجتماعی توسط اجتماع انسان‌ها ایجاد می‌شود و عمدتاً به ویژگی‌های مورفولوژیک یک شهر بستگی دارد (شیا^۳ و همکاران، ۲۰۲۰، ص. ۳).

فضا بخشی از سطح زمین تلقی می‌شود که برای سکونت، بقاء و زندگی اجتماعی مورد استفاده انسان قرار می‌گیرد (غضنفری و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۴۵۴). امروزه فضا با توجه به نقش و کارکردهایی که دارا می‌باشد، دارای انواع مختلفی است که از جمله می‌توان به فضاهای عمومی اشاره نمود. فضاهای عمومی، مکان‌های باز هستند که به عموم شهروندان تعلق دارند (شن^۴ و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۵۹). این فضاها مهم‌ترین بخش از ساختار شهرها هستند، چرا که بیش‌ترین تماس و تعامل شهروندان در این فضاها رخ می‌دهد (فصیحی و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۲). فضاهای عمومی شهری در تعریفی عام، شامل فضای زندگی شهروندانی است که آگاهانه و ناآگاهانه برای رسیدن به مقاصد مختلف طی می‌شود و مفهومی است در برگیرنده محیط کالبدی، فعالیت‌ها، رویدادها و روابط میان آن‌ها (جلالیان، ۱۳۹۹، ص. ۵۹۸). یک فضای شهری مطلوب به حضور فعال و پر نشاط مردم در آن فضا و به تبع آن، مشارکت مردم در فعالیت‌های شهری نیازمند است. چنین فضایی که حضور مستمر مردم مهم‌ترین ویژگی‌های آن است را می‌توان «فضای شهری سرزنده» نامید (صمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵). فضای شهری سرزنده فضایی امن، مطلوب و جذاب است که میل به ماندن و وقت‌گذراندن در آن، از سوی شهروندان بیش‌تر احساس می‌شود (جلال‌الدین^۵ و اوکتای^۶، ۲۰۱۲، ص. ۶۶۵). به صورت کلی، فضای شهری سرزنده عبارت است از یک فضای شهری که در آن تعداد زیادی از افراد متنوع (به لحاظ سن و جنس) در گستره زمانی وسیعی از روز حضور می‌یابند که فعالیت‌هایشان عمدتاً به شکل انتخابی یا اجتماعی بروز می‌یابد (معرب و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۱۹۷). به عبارتی، یک فضای شهری سرزنده و پویا برآیندی است از حضور چشم‌گیر افراد و تداوم آن در ساعات مختلف شبانه‌روز (صدائتی و فارسی، ۱۳۹۵، ص. ۲۳۷). با توجه به این توضیحات، شهر سرزنده در تعامل شهر و شهروندان شکل می‌گیرد، که نشان از پویایی و جنب‌وجوش حیات هر روزه شهروندان در ارتباط با بستر سکونتشان است و این ارتباط دائمی (بین شهر و شهروندان) در قالب انباشت تجربیات شهری و ایجاد حس تعلق به محیط‌های شهری است که زمینه‌ساز تعاملات اجتماعی بین افراد متفاوت و خلق و افزایش سرمایه اجتماعی می‌شود (هدایت‌نژاد کاشی و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۷۷).

1. Nogueira Lopes
2. Camanho
3. Xia
4. Shen
5. Jalaladini
6. Oktay

واژه سرزندگی اولین بار در ادبیات تخصصی طراحی شهری با انتشار اثر کلاسیک دانلد اپلیارد^۱ در سال ۱۹۸۱ مطرح شد (حیبی و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۱۶۴). سرزندگی را در مفهوم ساده می‌توان "مقدار ظرفیت و توانایی یک پدیده برای رشد و بقا" تعریف کرد (لیو^۲، ۲۰۰۷، ص. ۵۶۳). به صورت کلی، سرزندگی یک مفهوم در روانشناسی است. معمولاً این مفهوم شامل سه عنصر اصلی است که عبارت‌اند از: سرگرمی، شادی و رضایت از زندگی. این اصطلاح در فارسی به معنای شادی، زنده‌دلی، خوشبختی و سرگرمی به کار می‌رود (کوشالی^۳ و همکاران، ۲۰۱۵، ص. ۲۵۶). سرزندگی به عنوان یکی از کیفیت‌های مهم سازنده فضاهای شهری است که در آراء بسیاری از نظریه‌پردازان مسائل شهری و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است؛ لینچ سرزندگی را بخشی از فرم شهری و شاخص اصلی ارزیابی فرم شهری می‌داند (لو^۴ و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۳). رابرت کوآن نیز این مفهوم را مناسب برای زندگی و فراهم کننده کیفیت زندگی مطلوب تعریف کرده است (کوآن^۵، ۲۰۱۰، ص. ۳۶۳). به صورت کلی، سرزندگی کلید واژه‌ای میان‌رشته‌ای است که در علوم و حوزه‌های گوناگون می‌تواند تعاریف و مفاهیم گوناگونی داشته باشد.

سرزندگی در محیط‌های شهری دارای اهمیت زیادی است، تا جایی که سرزندگی شهری را فرایند اجتماعی می‌دانند که به شدت با موجودیت‌های کالبدی فرم شهری، به‌ویژه محیط ساخته شده گره خورده است (یه^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). سرزندگی شهری یعنی ظرفیت شهر برای پاسخ دادن و انطباق با شرایط (اس سی آی^۷، ۲۰۱۴، ص. ۳۶۸). پژوهشگران سرزندگی شهری را به سه مؤلفه تجزیه می‌کنند؛ حضور مداوم مردم در خیابان‌ها و فضاهای عمومی، فعالیت و همچنین محیطی که این فعالیت‌ها در آن انجام می‌شود (یو^۸ و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۲). بر این اساس، شهر سرزنده برای همه مردم است که در آن اجزای کالبدی و اجتماعی در جهت پیشرفت جامعه و اعضای آن با هم کار می‌کنند. امروزه وجود محیط‌های شهری سرزنده برای بر خورداری از آرامش ذهنی، سلامتی و عملکرد و همچنین موفقیت در دوره‌های متنوع زندگی از جمله موفقیت در زندگی شخصی اهمیت فراوانی دارد (اسکویی ارس و حکیمی، ۱۴۰۰، ص. ۱۴۶). افراد مختلف، عوامل گوناگونی برای یک شهر سرزنده قائل هستند؛ لاندری (۲۰۰۰) نه معیار موثر را برای شناسایی یک شهر سرزنده برمی‌شمارد؛ تراکم مفید افراد، تنوع، دسترسی، ایمنی و امنیت، هویت و تمایز، ارتباط و تشریک مساعی، ظرفیت سازمانی و رقابت. جیکوبز برای یک شهر سرزنده چهار ویژگی را بیان می‌کند؛ وجود بیش از دو کارکرد اصلی، کوتاه بودن بلوک‌ها، ساختمان‌های با سن و سال متفاوت و

-
1. Donald Appleyard
 2. Liu
 3. Kooshali
 4. Lu
 5. Robert Cowan
 6. Ye
 7. Sci
 8. Yue

تراکم فشرده کافی از مردم صرف نظر از علت حضورشان (جیکوبز^۱، ۱۹۹۳، ص. ۱۰۲). او همچنین سرزندگی را با تنوع مرتبط می‌داند و تنوع را در فرم مصنوع شهر و همچنین توزیع فعالیت‌ها جست‌وجو می‌کند. همچنین آن را شرطی مهم و اساسی برای موفقیت یک شهر می‌داند (سولیس^۲ و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱۳۹). مونتگومری^۳ (۱۹۹۸) نیز سه عامل کلیدی تنوع، فعالیت و تعامل را به عنوان عوامل موثر بر سرزندگی شهری می‌داند.

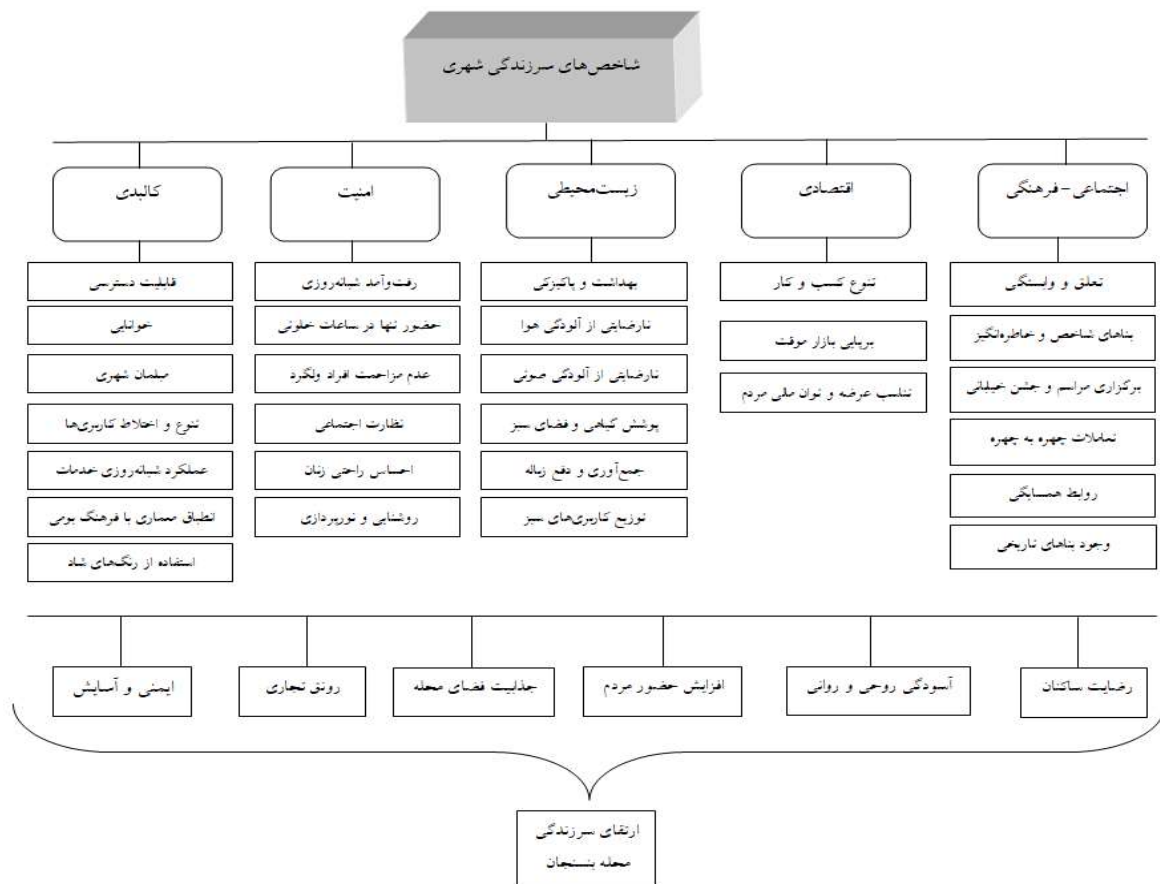
با توجه به توضیحات صورت گرفته، امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها در طراحی فضاهای شهری، سرزنده بودن این مکان‌ها می‌باشد که باعث تداوم حضور شهروندان می‌شود. توجه به علایق شهروندان، ایجاد کاربری‌های متنوع و فعال شبانه‌روزی، ایجاد کانون‌های تجمع و تعاملات ساکنان، مشارکت دادن شهروندان در فرایند برنامه‌ریزی محله و توجه به علایق و ترجیحات آن‌ها از نیازهای اساسی یک فضای شهری سرزنده است که بی‌توجهی به آن‌ها موجب کاسته شدن توانمندی محیط در دستیابی به شاخص‌های سرزندگی شهری می‌شود. محله بنسنجان با توجه به اینکه در ورودی شهر قرار دارد، یکی از مهم‌ترین محله‌های شهر محسوب می‌گردد که به نوعی می‌توان آن را پیشانی شهر قلمداد کرد که جدای از نقش مهم آن در آسایش زندگی ساکنان محله، نقش مهمی در ارائه یک تصویر مطلوب اولیه برای گردشگران و سایر افراد وارد شده به شهر نیز دارد. با اینحال، وجود آسیب‌های بی‌شمار محیطی همچون تعدد تعمیرگاه‌ها و عدم مکان‌یابی مناسب آن‌ها که موجب آلودگی‌های زیست‌محیطی، بهداشتی، ایجاد بار ترافیکی و همچنین اشغال پیاده‌راه‌ها شده است، ضعف در روشنایی معابر و ایجاد نقاط کور بیشتر در سطح محله، مشکلات موجود در جمع‌آوری و دفع زباله‌ها و پسماندها که چهره نازیبایی به محله داده‌اند، کمبود فضای سبز، ضعف در سازگاری کاربری‌ها و عدم پخش زمانی مطلوب آن‌ها، عدم تناسب کاربری‌ها با منظر شهری، اشغال پیاده راه‌ها به وسیله مغازه‌ها و کمبود فضاهای بهینه برای پیاده‌روی و تعاملات اجتماعی در سطح محله، مشکلات کمی و کیفی پیاده‌راه‌ها، کف‌سازی نامناسب آن‌ها، نبود هیچ‌گونه پارک و بوستانی در سطح محله، بی‌نظمی در مبلمان شهری، وقوع نزاع و درگیری‌های بی‌شمار در سطح محله و فضای عمومی آن و غیره فضاهای عمومی این محله را با مشکلات زیادی روبه‌رو کرده است. با وجود مشکلات بیشتر اشاره شده اما به لحاظ تمهیدات لازم برای رفع این مشکلات و پررنگ نمودن حس تعلق، مشارکت، تعاملات شهروندی و به صورت کلی، بهبود سرزندگی در فضاهای عمومی این محله اقدام خاصی صورت نگرفته است. به همین سبب نیاز است که به بررسی وضعیت سرزندگی شهری در محله مذکور پرداخته شود. براین اساس در پژوهش حاضر، به بررسی سرزندگی در محله بنسنجان یاسوج پرداخته شده است.

1. Jacobs
2. Sulis
3. Montgomery

۲. متدولوژی

۱.۲. روش تحقیق

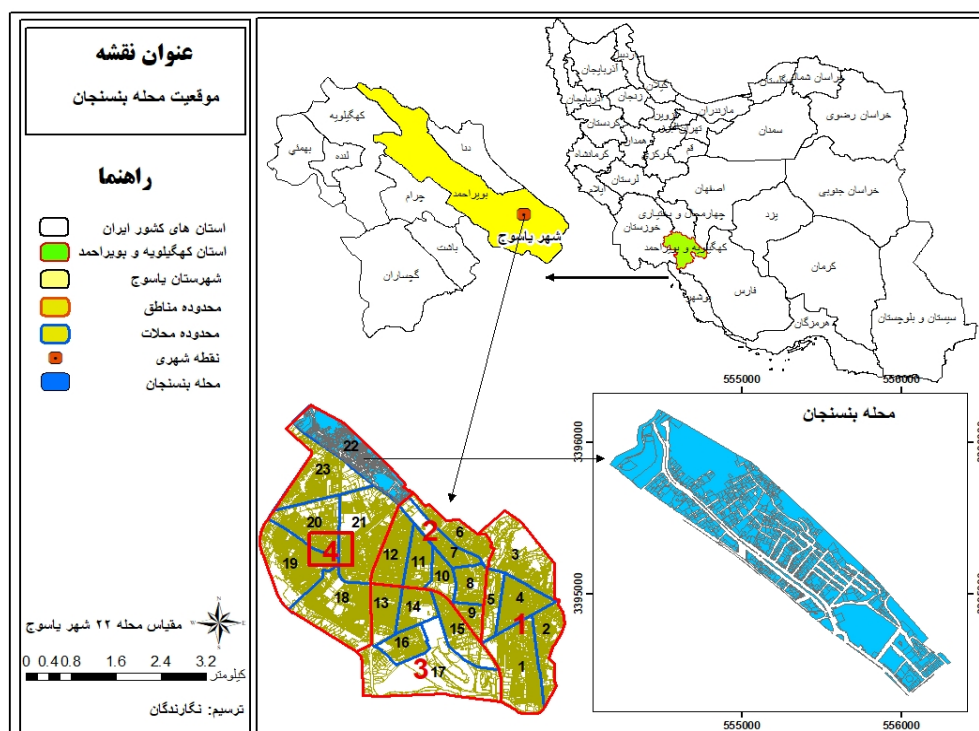
پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و براساس ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی است که با هدف بررسی سرزندگی شهری و وضعیت شاخص‌های آن در محله بنسنگان یاسوج انجام شده است. گردآوری اطلاعات به دو صورت اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی (پرسشنامه) صورت گرفته است. در ابتدا از طریق بررسی متون داخلی و خارجی مرتبط با موضوع، شاخص‌ها و متغیرهای مورد نیاز در موضوع سرزندگی شهری استخراج شد؛ بدین صورت که پنج شاخص امنیت، زیست‌محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و کالبدی برای پژوهش در نظر گرفته شد. جامعه آماری پژوهش شامل ساکنان بالای ۱۵ سال محله بنسنگان یاسوج است که با توجه به آمار مرکز بهداشت شهرستان بویراحمد در سال ۱۳۹۵، تعداد جمعیت آن، ۲۶۲۸ نفر (شامل ۱۲۸۹ نفر مرد و ۱۳۳۹ نفر زن) برآورد شده است. به منظور محاسبه حجم نمونه، با استفاده از فرمول کوکران، ۳۳۸ نفر انتخاب شد که برای دقت بیشتر در پژوهش و صحت نتایج آن، ۳۸۴ پرسشنامه با شیوه غیر تصادفی-در دسترس جمع‌آوری شد. برای بررسی روایی پرسشنامه از نظر اساتید دانشگاهی و متخصصان این حوزه استفاده شد. همچنین برای سنجش پایایی آن نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن ۰.۸۷۹ بود؛ نتیجه به دست آمده نشان دهنده پایایی بالای ابزار مورد استفاده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، آزمون‌های پارامتریک تی تک‌نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک‌طرفه، همبستگی پیرسون و همچنین رگرسیون خطی چندگانه به‌کارگرفته شد. در ادامه با توجه به هدف پژوهش که بررسی شاخص‌های سرزندگی شهری و تأثیر آن‌ها در بهبود وضعیت سرزندگی در محله بنسنگان است، مدل مفهومی پژوهش ارائه می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

۲.۲. معرفی منطقه مورد مطالعه

براساس آخرین اطلاعات از مرکز آمار ایران، جمعیت شهر یاسوج در سال ۱۳۹۵، بالغ بر ۱۳۴۵۳۲ نفر بوده است. با توجه به تقسیمات کالبدی، شهر یاسوج از ۴ منطقه و ۲۳ محله شهری تشکیل شده است (شکل ۲). محله بنسنگان یکی از محله‌های پیرامونی شهر است که با مساحتی بالغ بر ۱۱۷ هکتار، در منطقه ۴ و در ورودی شهر واقع شده است. محله بنسنگان از شمال به منتهی‌الیه مرز محدوده قانونی شهر، از جنوب به محله‌های کوی بنیاد شهید، تل‌زالی و همچنین بلوار مطهری، از شرق به ۴۰ متری ارم و از غرب نیز به میدان جهاد محدود شده است. بررسی ویژگی‌های جمعیتی نشان می‌دهد که جمعیت این محله تا آخر اسفند بالغ بر ۳۷۸۸ نفر بوده است. همچنین جمعیت بالای ۱۵ سال آن برابر با ۲۶۲۸ نفر است که از این تعداد، ۱۲۸۹ نفر مرد و ۱۳۳۱ نفر زن بودند. با توجه به این نتایج، برتری جنسی در ترکیب جمعیتی محله بنسنگان با زنان است (سامانه سیب استان کهگیلویه و بویراحمد، شهرستان بویراحمد: ۱۴۰۰).

شکل ۲. موقعیت محله مورد مطالعه در شهر یاسوج

مطالعه پهنه عملکردی محله بنسجان نشان می‌دهد فضاهای عمومی این محله را عموماً مراکز خرید و تعمیرگاه‌ها اشغال کرده‌اند، و فضایی برای سایر کاربری‌ها از جمله مراکز و امکانات آموزشی، تجاری، مراکز تفریحی-فرهنگی و غیره در نظر گرفته نشده است. این محله در زمینه برخورداری از کاربری‌های فضای سبز، ورزشی و فرهنگی در جایگاه ضعیفی قرار دارد و با وجود بکر بودن طبیعت شهر یاسوج، مکان‌های تفریحی و ورزشی مناسبی برای گذران اوقات فراغت در این محله وجود ندارد. همچنین فضاهای عمومی این محله از کیفیت مطلوبی برخوردار نبوده و عموماً پیاده راه‌ها یا فاقد کف‌پوش بوده یا از کف‌پوش غیر استاندارد برخوردارند. در بیان جامع‌تر وضع موجود این محله ذکر این نکته حائز توجه است که محله بنسجان شهر یاسوج دارای بافت جمعیتی متنوعی است. به‌طوری‌که گروه‌های اجتماعی مختلفی تحت شرایط اجتماعی واحد در این محله زندگی می‌کنند. این اتفاق باعث شده است بافت اجتماعی محله تحت تأثیر این اتفاق و تنوع قومی و نژادی موجود باشد. وجود این تنوع قومی و نژادی، اهمیت قومیت و تعصبات متعاقب آن که موجب شکل‌گیری زمینه‌های اختلافات قومی شده، در کنار سایر مسائل اجتماعی، اقتصادی و محیطی از جمله وجود مکان‌های ناامن در محله مانند خانه‌های مخروبه و نیمه‌کاره، تاریکی و خلوتی کوچه‌ها- حضور ارادل و اوباش، مشکلات اقتصادی و دستیابی نامناسب و ناعادلانه ساکنان به خدمات تحت تأثیر ضعف موجود در توزیع خدمات در شهر یاسوج، قرارگیری محله در حاشیه مرزی شهر و وجود محرومیت محله، ضعف در جمع‌آوری زباله و بهداشت محیط و تجمع زباله‌ها در جوی آب و ایجاد چهره نازیبا برای محله و فضای

عمومی آن، آلودگی صوتی و زیست‌محیطی تحت تأثیر وجود و تعدد تعمیرگاه‌ها در فضای محله و مکان‌یابی نامناسب آن‌ها که ضمن اشغال فضا موجب ایجاد فضایی نازیبا در محله شده (شکل ۳)، عدم توجه شهرداری به خواسته‌های ساکنان و نبود هیچگونه نشست باز در زمینه رفع مشکلات موجود و شکل‌گیری دیدگاه منفی مردم در مورد شهرداری و شورای شهر و سایر مشکلات در گذر زمان بر ساختار محله بنسنگان و فضاهای عمومی آن تأثیرگذار بوده است. مجموع مسائل ذکر شده باعث شده است فضاهای عمومی این محله از استانداردهای یک فضاهای عمومی سرزنده، پرجنب‌وجوش و دارای ارتباطات اجتماعی قوی و زندگی جمعی محروم باشد، که نتیجه آن کمبود سرزندگی، امنیت و آسایش روانی در محله است. نمایی از وضعیت کالبدی محله بنسنگان در شکل ۳ مشاهده می‌شود.

شکل ۳. نمایی از وضعیت فضای عمومی محله بنسنگان

۳. یافته‌ها

۱.۳. مشخصات اولیه شهروندان پاسخ دهنده

بررسی و تحلیل یافته‌های جمعیت‌شناختی نشان می‌دهد که ۵۸/۸ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۱/۲ زن بودند که از این تعداد ۸۹ نفر معادل ۲۳/۱ درصد در گروه سنی ۲۵-۱۵ سال، ۱۷۰ نفر معادل ۴۴/۲ درصد در گروه سنی ۲۶-۴۰ سال، ۸۸ نفر معادل ۲۳ درصد در گروه سنی ۴۱-۵۵ سال و ۳۷ نفر معادل ۹/۷ درصد در گروه سنی ۶۵ سال به بالا قرار داشتند. از مجموع افراد مورد بررسی تعداد ۲۰۰ نفر معادل ۵۲/۱ درصد مجرد و تعداد ۱۸۴ نفر معادل ۴۷/۹ درصد نیز متأهل بودند. به لحاظ تحصیلات نیز بیش‌ترین و کم‌ترین میزان متعلق به دو گروه دارای مدرک دیپلم و

کارشناسی ارشد و بالاتر با تعداد ۱۲۷ نفر معادل ۳۳ درصد و ۲۳ نفر معادل ۶ درصد بود. بررسی وضعیت اشتغال پاسخ‌گویان نیز نشان داد که افراد دارای شغل آزاد دارای بیش‌ترین میزان پاسخ‌گویان بودند. به‌گونه‌ای که از تعداد ۳۸۴ نفر جمعیت نمونه، تعداد ۱۱۸ نفر معادل ۳۰/۷ درصد از آن‌ها در مشاغل آزاد مشغول به فعالیت بودند.

۳.۲. ارزیابی مؤلفه‌های سرزندگی در محله بنسنگان یاسوج

۱.۲.۳. بررسی سرزندگی شهری در شاخص اجتماعی - فرهنگی

به‌منظور بررسی سطح رضایت از شاخص اجتماعی - فرهنگی سرزندگی شهری، از ۱۰ سؤال استفاده شد، که با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفتند. با توجه به آزمون t برای مؤلفه‌های شاخص اجتماعی - فرهنگی (جدول ۱)، و با توجه به مقادیر تحلیل t که در سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که میزان مطلوبیت سرزندگی محله بنسنگان در این شاخص مناسب نیست. همچنین با توجه به اینکه پرسشنامه جمع‌آوری شده در طیف لیکرت (۵-۱) طراحی شده است، آزمون t با فرض حد متوسط (یعنی مقدار ۳) در نظر گرفته شده است که طبق نتایج، میانگین همه گویه‌های محاسبه شده برای بررسی شاخص اجتماعی - فرهنگی سرزندگی، کمتر از میانگین فرضی سطح متوسط است. که نشان دهنده وضعیت نامطلوب شاخص‌های اجتماعی - فرهنگی سرزندگی در این محله است. با این حال دو گویه میزان تعلق و وابستگی به محله و روابط همسایگی به ترتیب با میانگین ۲/۸۵ و ۱/۸۹ دارای بیش‌ترین و کم‌ترین میزان میانگین بودند.

جدول ۱. نتایج آزمون t برای بررسی شاخص اجتماعی - فرهنگی سرزندگی

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی‌داری (Sig)	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
				حد پایین	حد بالا
میزان تعلق و وابستگی نسبت به محله	۲/۸۵	-۲/۶۳۱	۰/۰۰۹	-۰/۱۴۶	-۰/۲۵
وجود بناها المان‌ها و نشانه‌های شاخص و خاطره‌انگیز	۲/۲۲	-۱۳/۶۸۱	۰/۰۰۰	-۰/۷۸۱	-۰/۶۷
لذت از زندگی در محله خود	۲/۰۶	-۱۷/۸۱۳	۰/۰۰۰	۰/۹۴۰	-۱/۰۴
تعدد بناهای تاریخی	۲/۲۲	-۱۵/۷۷۷	۰/۰۰۰	۰/۷۸۴	-۰/۸۸
تداعی و امکان ثبت خاطره‌های خوب	۲/۳۷	-۱۱/۱۷۸	۰/۰۰۰	-۰/۶۳۰	-۰/۷۴
فخر مکانی	۲/۳۵	-۱۱/۷۰۴	۰/۰۰۰	۰/۶۴۶	-۰/۷۵
تعاملات و ارتباط چهره به چهره	۲/۳۰	۱۳/۲۸۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۰۳	-۰/۸۱
برگزاری مراسم و جشن‌های خیابانی	۲/۲۰	۱۳/۸۵۷	۰/۰۰۰	-۰/۷۹۹	-۰/۹۱
روابط همسایگی	۱/۸۹	۲۰/۶۲۷	۰/۰۰۰	-۱/۱۰۹	-۱/۲۲
کاهش محدودیت جنسیتی	۲/۳۸	۱۰/۸۸۶	۰/۰۰۰	-۰/۶۱۷	-۰/۷۳

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

یافته‌های تحلیل نشان می‌دهد که میزان رضایت از شاخص اجتماعی- فرهنگی در سطح پایینی است. با توجه به نتایج جدول ۲ تنها ۲/۱ درصد از ساکنان رضایت زیادی از وضعیت این شاخص داشتند. در حالی که ۲۶/۳ درصد میزان رضایت متوسط، ۴۷/۱ درصد کم و ۲۴/۵ درصد از آن‌ها نیز رضایت خیلی کمی از وضعیت موجود این شاخص داشتند.

جدول ۲. بررسی وضعیت کلی شاخص اجتماعی- فرهنگی در سرزندگی محله بنسنگان یاسوج

ابعاد	درصد فروانی				میانگین	انحراف معیار	واریانس
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد			
اجتماعی- فرهنگی	۲۴/۵	۴۷/۱	۲۶/۳	۲/۱	۲/۰۵	۰/۷۶۷	۰/۵۸۹

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۲.۲.۳. بررسی سرزندگی شهری در شاخص اقتصادی

برای بررسی شاخص اقتصادی از ۴ سؤال استفاده شده است. محاسبات انجام شده (جدول ۳) نشان می‌دهد که سؤال تناسب عرضه کالا و توان مالی با مقدار ۲/۷۷ و وضعیت رقابتی عرضه مایحتاج زندگی با مقدار ۱/۸۶ به ترتیب دارای بیش‌ترین و کمترین میانگین در میان سؤال‌های این شاخص هستند. در مجموع، میانگین همه گویه‌های محاسبه شده برای بررسی شاخص اقتصادی سرزندگی در محله بنسنگان یاسوج گویای این مطلب است که سرزندگی محله مورد پژوهش در این شاخص وضعیت مطلوبی ندارد.

جدول ۳. نتایج آزمون t برای بررسی شاخص اقتصادی سرزندگی

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی‌داری (Sig)	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
				حد پایین	حد بالا
تنوع کسب و کار	۱/۹۷	-۲۰/۶۰۱	۰/۰۰۰	-۱/۱۳	-۰/۹۳
برپایی بازارهای موقت	۲/۱۴	-۱۶/۵۷۶	۰/۰۰۰	-۰/۹۶	-۰/۷۶
تناسب عرضه کالا و توان مالی ساکنان	۲/۷۷	-۴/۴۲۳	۰/۰۰۰	-۰/۳۴	-۰/۱۳
وضعیت رقابتی عرضه مایحتاج زندگی	۱/۸۶	-۲۱/۶۹۸	۰/۰۰۰	-۱/۲۴	-۱/۰۴

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

یافته‌ها نشان می‌دهد که از دید ساکنان شاخص اقتصادی وضعیت بسیار نامناسبی دارد؛ بدین صورت که ۳۷/۵ درصد از ساکنان رضایت خیلی کم، ۳۵/۷ درصد رضایت کم و همچنین ۲۰/۸ درصد رضایت متوسطی از وضعیت موجود این شاخص در محله داشتند. در حالی که تنها ۵/۲ و ۰/۸ درصد از ساکنان از وضعیت موجود این شاخص در محله رضایت زیاد و خیلی زیادی داشتند (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی وضعیت کلی شاخص اقتصادی در سرزندگی محله بنسنگان یاسوج

ابعاد	درصد فروانی					میانگین	انحراف معیار	واریانس
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد			
اقتصادی	۳۷/۵	۳۵/۷	۲۰/۸	۵/۲	۰/۸	۱/۹۶	۰/۹۲۸	۰/۸۶۳

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۳.۲.۳. بررسی سرزندگی شهری در شاخص زیست محیطی

برای بررسی شاخص زیست محیطی از ۷ سؤال استفاده شده است. یافته‌های تحلیل نشان می‌دهد که به لحاظ آماری به غیر از دو سؤال نارضایتی از آلودگی هوا و آلودگی‌های صوتی، سطح معنی‌داری سایر سؤال‌ها کمتر از ۰/۰۵ است^۱. همچنین با توجه به اینکه آزمون t با فرض حد متوسط (یعنی مقدار ۳) در نظر گرفته شده است، طبق نتایج (جدول ۵)، میانگین همه سؤال‌های محاسبه شده برای بررسی شاخص زیست محیطی سرزندگی، کمتر از میانگین فرضی سطح متوسط است، که نشان دهنده وضعیت نامطلوب شاخص زیست محیطی سرزندگی در این محله است^۲.

جدول ۵. نتایج آزمون t برای بررسی شاخص زیست محیطی سرزندگی

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی‌داری (Sig)	اختلاف میانگین	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد
				حد پایین	حد بالا
بهداشت و پاکیزگی	۱/۹۲	-۲۲/۵۹۴	۰/۰۰۰	-۱/۰۸۱	-۱/۱۷
نارضایتی از آلودگی هوا	۲/۹۶	-۰/۷۴۴	۰/۴۵۸	-۰/۰۳۶	-۰/۱۳
نارضایتی از آلودگی صوتی	۳/۰۳	-۰/۵۹۱	۰/۵۵۵	-۰/۰۳۱	-۰/۰۷
رضایت از پوشش گیاهی و فضای سبز	۲/۳۳	-۱۴/۲۱۸	۰/۰۰۰	۰/۶۶۷	-۰/۷۶
جمع‌آوری و دفع زباله	۲/۰۸	-۲/۴۰۵	۰/۰۰۰	۰/۹۱۹	-۱/۰۱
کریدورهای سبز	۱/۹۹	-۲۱/۸۲۲	۰/۰۰۰	-۱/۰۱۳	۱/۱۰
توزیع کاربری‌های سبز	۲/۰۷	-۱۶/۵۳۲	۰/۰۰۰	-۰/۹۳۰	-۱/۰۴

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

بررسی شاخص زیست محیطی نشان می‌دهد که (جدول ۶) ۱۶/۹ درصد از ساکنان رضایت خیلی کم، ۵۳/۴ رضایت کم، ۲۶/۰ درصد میزان رضایت متوسط، و همچنین ۳/۷ درصد رضایت زیادی از این شاخص و گویه‌های آن در محله خود دارند.

۱. با توجه به جنبه منفی دو سؤال نارضایتی از آلودگی هوا و آلودگی صوتی، سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ نشان از وضعیت نامطلوب این دو سؤال در محله مذکور است.

۲. با توجه به بار منفی دو سؤال آلودگی هوا و آلودگی صوتی، میانگین بالای آن‌ها نشان از نارضایتی بالا از این مولفه‌ها است.

جدول ۶. بررسی وضعیت کلی شاخص زیست محیطی در سرزندگی محله بنسنگان یاسوج

ابعاد	درصد فروانی					میانگین	انحراف معیار	واریانس
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد			
زیست محیطی	۱۶/۹	۵۳/۴	۲۶/۰	۳/۷	-	۲/۱۶	۰/۷۴۱	۰/۵۵۰

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۴.۲.۳. بررسی سرزندگی شهری در شاخص امنیت

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که سؤال‌های گوناگون شاخص امنیت در محله مذکور وضعیت مطلوبی ندارند. به گونه‌ای که میانگین محاسبه شده برای همه سؤال‌ها کمتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) است. با این حال، بیشترین میزان رضایت به ترتیب مربوط به سؤال‌های عدم مزاحمت افراد ولگرد و مزاحم، وقوع جرائم بزهکارانه، و امکان حضور تنها در ساعات خلوتی با ارزش میانگین ۳/۰۶، ۲/۹۸ و ۲/۴۸ و پایینترین میزان رضایت نیز به ترتیب مربوط به سؤال‌های احساس راحتی زنان، نظارت اجتماعی و روشنایی و نورپردازی فضاهای محله با ارزش میانگین ۲/۰۰، ۲/۰۹ و ۲/۱۶ است. بر این اساس می‌توان گفت از دیدگاه پاسخگویان، میزان سرزندگی محله بنسنگان در شاخص امنیت شرایط مناسبی ندارد (برای دو سؤال عدم مزاحمت افراد ولگرد و مزاحم و وقوع جرائم بزهکارانه رجوع شود به پای‌نویس‌های شاخص زیست محیطی).

جدول ۷. نتایج آزمون t برای بررسی شاخص امنیت سرزندگی

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی‌داری (Sig)	اختلاف میانگین	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
رفت و آمد مداوم در طول شبانه‌روز	۲/۳۰	-۱۰/۱۹۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۹۸	-۰/۸۳	-۰/۵۶
امکان حضور تنها در ساعات خلوتی	۲/۴۸	۱۰/۹۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۱۸	-۰/۶۱	-۰/۴۳
عدم مزاحمت افراد ولگرد و مزاحم	۳/۰۶	۱/۱۴۷	۰/۲۵۲	-۰/۰۶۳	-۰/۰۴	-۰/۱۷
وقوع جرائم بزهکارانه	۲/۹۸	-۰/۳۵۷	۰/۷۲۱	-۰/۰۲۱	-۰/۱۴	-۰/۰۹
نظارت اجتماعی	۲/۰۹	-۱۷/۳۶۹	۰/۰۰۰	-۰/۹۱۱	-۱/۰۱	-۰/۸۱
آسودگی ذهنی و روانی	۲/۲۹	-۱۳/۳۹۴	۰/۰۰۰	-۰/۷۰۸	-۰/۸۱	-۰/۶۰
ایمنی در برابر سواره	۲/۲۷	-۱۵/۷۲۱	۰/۰۰۰	-۰/۷۳۴	-۰/۸۳	-۰/۶۴
احساس راحتی زنان	۲/۰۰	-۲۰/۲۹۳	۰/۰۰۰	-۱/۰۰۳	-۱/۱۰	-۰/۹۱
روشنایی و نورپردازی فضاهای محله	۲/۱۶	-۱۷/۲۶۰	۰/۰۰۰	-۰/۸۴۱	-۰/۹۴	-۰/۷۵

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

با توجه به جدول ۸ تنها ۲/۳ درصد از ساکنان از شاخص امنیت در محله رضایت داشتند، در حالی که ۳۳/۹ درصد میزان رضایت متوسط، ۵۳/۱ درصد رضایت کم و ۱۰/۷ درصد نیز رضایت خیلی کمی از این شاخص داشتند.

جدول ۸. بررسی وضعیت کلی شاخص امنیت در سرزندگی محله بنسنگان یاسوج

ابعاد	درصد فروانی				میانگین	انحراف معیار	واریانس
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد			
امنیت	۱۰/۷	۵۳/۱	۳۳/۹	۲/۳	۲/۲۷	۰/۶۸۰	۰/۴۶۳

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۵.۲.۳. بررسی سرزندگی شهری در شاخص کالبدی

شاخص کالبدی یکی از شاخص‌های مهم مورد توجه در پژوهش‌های حوزه سرزندگی شهری است. در این پژوهش نیز با توجه به گستردگی گویه‌های مورد بررسی این شاخص از سرزندگی (از جمله؛ دسترسی، کاربری، راحتی و آسایش، جذابیت بصری، خوانایی و غیره) و تأثیرات قابل مشاهده‌ای که در سطح محله‌های شهری دارد، میزان رضایت ساکنان از آن مورد توجه است. براساس جدول ۹ میزان سرزندگی محله بنسنگان در شاخص کالبدی وضعیت مطلوبی ندارد. به طوری که از میان سؤال‌های ارزیابی شده، به ترتیب، سؤال‌های دسترسی به حمل و نقل عمومی با میانگین ۲/۵۲ و تنوع و اختلاط کاربری با میانگین ۱/۷۳ در بهترین و بدترین شرایط در بین سؤال‌های مورد بررسی قرار دارند که نشان دهنده رضایت پایین از این شاخص و سؤال‌های آن است.

جدول ۹. نتایج آزمون t برای بررسی شاخص کالبدی سرزندگی

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی‌داری (Sig)	میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
				حد پایین	حد بالا
قابلیت دسترسی برای همگان	۲/۴۹	-۷/۹۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۰۸	-۰/۶۳
دسترسی به مسیرهای پیاده	۲/۲۴	-۱۲/۶۹۰	۰/۰۰۰	-۰/۷۵۸	-۰/۶۴
مسیرهای مجزای دوچرخه	۲/۴۷	-۱۰/۱۴۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۳۱	-۰/۴۳
دسترسی افراد معلول و سالمند به معابر	۲/۴۴	-۹/۶۰۹	۰/۰۰۰	-۰/۵۵۷	-۰/۴۴
دسترسی به حمل و نقل عمومی	۲/۵۲	-۸/۵۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۸۲	-۰/۳۷
دسترسی به کاربری‌ها	۲/۳۹	-۱۰/۶۱۶	۰/۰۰۰	-۰/۶۱۵	-۰/۵۰
تنوع و اختلاط کاربری	۱/۷۳	-۲۵/۴۴۸	۰/۰۰۰	-۱/۲۷۳	-۱/۱۸
عملکرد شبانه‌روزی خدمات	۲/۳۸	-۱۲/۰۹۹	۰/۰۰۰	-۰/۶۱۷	-۰/۵۲
دسترسی به کاربری‌های با اولویت‌ناول نیاز	۲/۴۳	-۷/۵۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۶۸	-۰/۴۲
کیفیت و جنس کف‌پوش و پیاده‌راه‌ها	۲/۱۱	-۱۷/۹۶۶	۰/۰۰۰	-۰/۸۹۱	-۰/۷۹

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره T	سطح معنی داری (Sig)	اختلاف میانگین	
				حد پایین	حد بالا
میلان شهری	۲/۲۸	-۱۳/۸۹۰	۰/۰۰۰	-۰/۷۲۳	-۰/۸۳
استفاده از رنگ‌های شاد در طراحی فضای محله	۲/۱۵	-۱۳/۸۱۸	۰/۰۰۰	-۰/۸۵۲	-۰/۹۷
هماهنگی سبک معماری ساختمان‌های محله	۲/۰۹	-۱۷/۸۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۹۰۶	-۱/۰۱
انطباق معماری محله و فرهنگ بومی شهر	۲/۱۲	-۱۶/۹۵۳	۰/۰۰۰	-۰/۸۸۰	-۰/۹۸
وجود تابلوهای هدایت مسیر	۱/۷۷	-۲۹/۵۸۷	۰/۰۰۰	-۱/۲۲۹	-۱/۳۱
خوانایی (قابل فهم بودن برای همه ساکنان)	۱/۸۲	-۲۶/۱۷۹	۰/۰۰۰	-۱/۱۷۵	-۱/۲۶

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نتایج بررسی شاخص کالبدی نشان می‌دهد که ۲۷/۱ درصد از ساکنان رضایت خیلی کمی از وضعیت این شاخص داشتند. همچنین ۵۲/۳ درصد از آن‌ها رضایت کم، ۱۹/۰ درصد میزان رضایت متوسط و تنها ۱/۶ درصد رضایت زیادی از وضعیت این شاخص در محله خود داشتند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. بررسی وضعیت کلی شاخص کالبدی در سرزندگی محله بنسنگان یاسوج

ابعاد	درصد فروانی					میانگین	انحراف معیار	واریانس
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد			
کالبدی	۲۷/۱	۵۲/۳	۱۹/۰	۱/۶	-	۱/۹۵	۰/۷۲۲	۰/۵۲۲

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۶.۲.۳. بررسی مجموع شاخص‌های سرزندگی شهری

در مرحله آخر برای بررسی دقیق‌تر موضوع، به بررسی هر شاخص از طریق ادغام سؤال‌های مربوطه و همچنین بررسی وضعیت کلی سرزندگی از طریق ادغام مجموع شاخص‌ها در یک شاخص کلی تحت عنوان وضعیت سرزندگی شهری در محله بنسنگان پرداخته شد. براساس جدول ۱۱ میانگین کلی سرزندگی در این محله با مقدار ۱/۷۶ در وضعیت بسیار نامطلوبی قرار دارد. همچنین میانگین شاخص‌های بررسی شده امنیت (۲/۲۷)، زیست‌محیطی (۲/۱۶)، اقتصادی (۱/۹۶)، اجتماعی (۲/۰۵) و کالبدی (۱/۹۵) کم‌تر از حد متوسط است. نتایج کلی هر یک از این شاخص‌ها و وضعیت کلی سرزندگی در این محله با توجه به سطح میانگین هر کدام از آن‌ها و همچنین منفی بودن کرانه‌های بالا و پایین سطح اطمینان، نشان می‌دهد که میزان سرزندگی در این محله شرایط مناسبی ندارد.

جدول ۱۱. نتایج آزمون t برای بررسی مجموع شاخص‌های سرزندگی

میزان اختلاف در سطح اطمینان ۹۵ درصد	اختلاف		سطح معنی داری (Sig)	مقدار آماره T	میانگین	مؤلفه
	حد پایین	حد بالا				
-۱/۱۶	-۱/۳۱	-۱/۲۳۹	۰/۰۰۰	-۳۲/۶۵۲	۱/۷۶	مجموع شاخص‌های سرزندگی
-۰/۶۵	-۰/۷۸	-۰/۷۲۱	۰/۰۰۰	-۲۰/۷۸۳	۲/۲۷	شاخص امنیت
-۰/۷۶	-۰/۹۱	-۰/۸۳۵	۰/۰۰۰	-۲۲/۰۸۷	۲/۱۶	شاخص زیست محیطی
-۰/۹۴	-۱/۱۳	-۱/۰۳۹	۰/۰۰۰	-۲۱/۹۲۲	۱/۹۶	شاخص اقتصاد و اشتغال
-۰/۸۶	-۱/۰۱	-۰/۹۴۰	۰/۰۰۰	-۲۴/۰۰۲	۲/۰۵	شاخص اجتماعی- فرهنگی
-۰/۹۷	-۱/۱۲	-۱/۰۴۹	۰/۰۰۰	-۲۸/۴۵۵	۱/۹۵	شاخص کالبدی

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نتایج کلی آمار توصیفی برای بررسی شاخص‌های سرزندگی در محله بنسنگان، نشان می‌دهد که این شاخص‌ها و به تبع آن سرزندگی در محله مورد مطالعه وضعیت مناسبی ندارد. با توجه به نتایج، تنها ۰/۵ درصد از ساکنان از وضعیت موجود رضایت داشتند. در حالی که میزان نارضایتی به ۸۲/۵ درصد می‌رسد (جدول ۱۲). از دلایل این امر می‌توان به؛ کم توجهی به نیازهای گوناگون محله اعم از نیازهای اقتصادی همچون؛ وضعیت اشتغال در محله، بهره‌مندی از کمک‌های شهرداری برای بهبود کسب و کار و ایجاد شرایط مناسب برای ارائه تسهیلات خوداشتغالی، نبود فضای سبز کافی، پارک و فضاهای مناسب برای بازی کودکان، نبود یا کمبود کاربری‌های متنوع و اختلاط ضعیف کاربری‌ها برای سرزندگی محله در ساعات مختلف شبانه‌روز، ضعف در؛ نظارت‌های اجتماعی و مبلمان شهری، عدم برگزاری جشن‌ها و مراسم‌ها، عدم توجه به زیبایی بصری از طریق به‌کارگیری المان‌ها و رنگ‌های شاد و متنوع در فضاهای عمومی و معماری محله، مشکلات محیطی اعم از؛ کم توجهی به بهداشت محله، عدم جایگزینی مناسب سطل زباله در مکان‌های مختلف محله، مشکلات فاضلاب محله، ضعف در روشنایی و همچنین وجود نقاط کور فراوان و غیره اشاره کرد.

جدول ۱۲. بررسی وضعیت کلی شاخص‌های سرزندگی شهری محله بنسنگان یاسوج

واریانس	انحراف معیار	میانگین	درصد فروانی				ابعاد	
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم		
۰/۵۵۳	۰/۷۴۳	۱/۷۶	-	۰/۵	۱۷	۴۰/۶	۴۱/۹	اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، امنیت و کالبدی

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۳.۳. ارتباط و همبستگی مؤلفه‌های سرزندگی در محله بنسنگان

به منظور تحلیل ارتباط میان مؤلفه‌های سرزندگی در محله بنسنگان، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. این آزمون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سنجش شده است. در این آزمون اگر معنی‌داری بیش‌تر از ۰/۰۵ باشد، نشان دهنده نبود معنا و ارتباط بین دو متغیر است. اگر نیز ضریب معنی‌داری کم‌تر از ۰/۰۵ باشد، نشان دهنده رابطه و ارتباط معنی‌دار میان دو متغیر پژوهش است. با توجه به اینکه سطح معناداری $\text{sig} = 0/000$ در همه رابطه‌های مورد بررسی از سطح استاندارد ۰/۰۵ کوچک‌تر است، به همین‌روی با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان استنباط کرد که رابطه معناداری بین مؤلفه‌های سرزندگی شهری در محله بنسنگان برقرار است (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. تبیین رابطه میان شاخص‌های سرزندگی شهری در محله بنسنگان یاسوج

متغیر	امنیت	زیست محیطی	اقتصادی	اجتماعی	کالبدی
همبستگی پیرسون	۱	۰/۴۰۶**	۰/۳۵۲**	۰/۳۹۳**	۰/۳۶۸**
سطح معنی‌داری	-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
همبستگی پیرسون	۰/۴۰۶**	۱	۰/۴۳۰**	۰/۵۴۷**	۰/۴۹۳**
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
همبستگی پیرسون	۰/۳۵۲**	۰/۴۳۰**	۱	۰/۶۲۲**	۰/۴۴۸**
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
همبستگی پیرسون	۰/۳۹۳**	۰/۵۴۷**	۰/۶۲۲**	۱	۰/۶۴۱**
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
همبستگی پیرسون	۰/۳۶۸**	۰/۴۹۳**	۰/۴۴۸**	۰/۶۴۱**	۱
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۴.۳. ارزیابی میانگین شاخص‌های سرزندگی در محله بنسنگان

به منظور بررسی و تحلیل اختلاف سطح رضایت شهروندان از مؤلفه‌های پژوهش، از تحلیل واریانس یک‌راهه (ANOVA) استفاده شد. با توجه به نتایج جدول ۱۴ و باتوجه به سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار است، بنابراین معنی‌دار بودن آن در سطح ۹۹ درصد تایید می‌شود. بدین معنا که بین رضایت شهروندان از شاخص‌های سرزندگی شهری در محله بنسنگان یاسوج تفاوت وجود دارد.

جدول ۱۴. تحلیل واریانس یک طرفه تأثیرات مشاهده شده در شاخص‌های سرزندگی شهری

شاخص	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معنی داری
میان‌گروهی	۲۹/۸۸۸	۴	۷/۴۷۲	۱۲/۵۰۸	۰/۰۰۰
درون‌گروهی	۱۱۴۳/۹۴۵	۱۹۱۵	۰/۵۹۷	-	-
جمع	۱۱۷۳/۸۳۳	۱۹۱۹	-	-	-

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۵.۳. بررسی تأثیر شاخص‌های پژوهش بر سرزندگی شهری در محله بنسنگان

برای بررسی این مقوله که کدام یک از شاخص‌های مورد بررسی نقش موثرتری در سرزندگی شهری در محله مذکور دارند، از روش رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد. با توجه به نتایج جدول ۱۵، ضریب همبستگی میان شاخص‌ها در پیش‌بینی سرزندگی شهری در محله بنسنگان برابر با ۰/۸۷۴ است. بنابراین می‌توان گفت مدل تحلیلی مورد استفاده، ۸۷/۴ درصد از تغییرات سرزندگی در این محله را محاسبه کرده است. به عبارتی، ۸۷/۴ درصد از تغییرات سرزندگی شهری محله مذکور بر اساس شاخص‌های مورد بررسی - امنیت، زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی - قابل پیش‌بینی است. به عبارت دیگر، ۸۷/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحت تأثیر متغیر مستقل بوده و مابقی تغییرات متغیر وابسته (۱۲/۳ درصد) مربوط به سایر عوامل است.

جدول ۱۵. ارزیابی میزان موفقیت مدل تحلیلی در پیش‌بینی سرزندگی شهری

مدل	R	مجذور R	مجذور R تنظیم شده	انحراف تخمین داده شده
۱	۰/۹۳۶	۰/۸۷۶	۰/۸۷۴	۰/۲۶۳۹۶

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

با توجه به مقدار آماره t و سطح معنی داری آن، سطح معنی داری ضریب همه شاخص‌ها در سطح پایین‌تر از ۰/۰۵ معنی دار است (جدول ۱۶). بنابراین شاخص‌های مورد بررسی رابطه قوی و معنی داری با سرزندگی شهری در محله بنسنگان داشته و تأثیر زیادی در تحقق این مهم در محله مذکور دارند و در مدل رگرسیونی باقی می‌مانند. ضریب B شیب خط رگرسیون می‌باشد و جهت پیش‌بینی دقیق مقادیر متغیر وابسته مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این پژوهش متغیر وابسته فقط یک مورد می‌باشد لذا تحلیل بیش‌تر از ضریب B لازم نیست. شاخص بعدی میزان بتای (Beta) هر متغیر است. کاربرد ضریب بتا هنگامی است که بیش‌تر از یک متغیر مستقل در مدل موجود باشد. از طریق این ضریب می‌توان میزان اهمیت و تأثیر هر متغیر را بر متغیر وابسته تعیین کرد. نتایج ضرایب به دست آمده از میزان بتا نشان می‌دهد شاخص‌های امنیت (۰/۳۷۶)، زیست‌محیطی (۰/۲۱۸)، اجتماعی - فرهنگی (۰/۲۱۷)، اقتصادی (۰/۲۱۳) و کالبدی (۰/۲۰۵) به ترتیب دارای بیش‌ترین تا کم‌ترین تأثیر بر میزان سرزندگی موجود در محله مورد مطالعه هستند (جدول ۱۶).

جدول ۱۶. آماره ضرایب عوامل در مدل رگرسیونی

متغیر پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	ضریب T	سطح معنی‌داری
	ضریب B	خطای استاندارد			
Constant	-۰/۶۷۹	۰/۰۵۴		-۱۲/۵۰۳	۰/۰۰۰
زیست‌محیطی	۰/۲۳۸	۰/۰۲۳	۰/۲۱۸	۱۰/۵۴۷	۰/۰۰۰
اقتصاد	۰/۲۱۴	۰/۰۲۳	۰/۲۱۳	۹/۳۲۳	۰/۰۰۰
امنیت	۰/۳۰۱	۰/۱۹	۰/۳۷۶	۱۵/۹۳۶	۰/۰۰۰
کالبدی	۰/۱۹۹	۰/۲۷	۰/۲۰۵	۷/۳۰۷	۰/۰۰۰
اجتماعی - فرهنگی	۰/۲۳۳	۰/۲۵	۰/۲۱۷	۸/۸۷۶	۰/۰۰۰

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

۴. بحث

با توجه به اهمیت موضوع سرزندگی در فضاهای عمومی شهری و نقش آن در بهبود تعاملات اجتماعی در این محیط‌ها، هدف از پژوهش حاضر بررسی وضعیت سرزندگی در محله بنسنگان یاسوج و نقش فضاهای عمومی در ارتقای سرزندگی این محله است. به همین منظور ابتدا، به بررسی شاخص‌ها و وضعیت کلی سرزندگی در محله مذکور پرداخته شد. در ادامه رابطه این شاخص‌ها با یکدیگر سنجیده و پس از تایید تفاوت رضایت ساکنان از این شاخص‌ها، به بررسی تفاوت میزان اهمیت آن‌ها از نگاه ساکنان پرداخته شد. براساس یافته‌های پژوهش می‌توان تحلیل کرد که میزان سرزندگی در این محله، پایین‌تر از حد متوسط است و ساکنان رضایت بسیار پایینی از وضعیت سرزندگی در محله خود دارند. در زمینه رضایت نداشتن از وضعیت سرزندگی شهری، نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های اسکوئی‌ارس و حکیمی (۱۴۰۰)، پوراحمد و همکاران (۱۳۹۵) و فصیحی و همکاران (۱۳۹۸) همسو است. نتایج پژوهش حاضر همچنین پژوهش حسین‌زاده و صفرعلی زاده (۱۳۹۹) در زمینه تفاوت رضایت از وضعیت مؤلفه‌های سرزندگی شهری و پژوهش پارکر^۱ و همکاران (۲۰۱۷) را در زمینه اهمیت بالای شاخص امنیت نسبت به دیگر شاخص‌ها تایید می‌کند. در پژوهش مولایی‌هشجین (۱۴۰۰) بعد کالبدی دارای بیش‌ترین تأثیر و اهمیت بر میزان رضایت شهروندان بود، در حالی که در پژوهش حاضر این بعد دارای پایین‌ترین میزان رضایت از دید ساکنان بود. از دیگر پژوهش‌هایی که بیش‌ترین همسویی را با موضوعات مطروحه در پژوهش حاضر دارند، پژوهش‌های انجام شده توسط نصیری هنده‌خاله (۱۴۰۰) و جاگر^۲ (۲۰۱۶) است؛ نتایج این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل پژوهش تأثیر زیادی در تبیین و پیش‌بینی متغیر وابسته سرزندگی دارند.

مقایسه نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های اشاره شده حاکی از وجوه اشتراک و تمایز بسیاری است. از جمله وجوه تمایز پژوهش حاضر با پژوهش‌های اشاره شده در این موضوع که باعث توجه به آن می‌شود، می‌توان به

1. Parker
2. Jager

جامعیت ابعاد آن اشاره کرد. به گونه‌ای که برخلاف اغلب پژوهش‌هایی که به بررسی آن‌ها پرداخته شده است (محمدی ده‌چشمه، ۱۳۹۸، فصیحی و همکاران، ۱۳۹۸)، این پژوهش ضمن بررسی جامع همه ابعاد موضوع، به بررسی ارتباط این ابعاد با یکدیگر و همچنین مقایسه میزان اهمیت هر یک از این مؤلفه‌ها در سرزندگی محله مذکور پرداخته است. همچنین از دیگر تفاوت‌ها می‌توان به به‌کارگیری مؤلفه‌های متنوع و بررسی جامع‌تر این مؤلفه‌ها (اسکوئی ارس و حکیمی، ۱۴۰۰، فصیحی و همکاران، ۱۳۹۸)، علت‌یابی پایین بودن سرزندگی در محله بنسنگان (نیک‌پور و یاراحمدی، ۱۳۹۹)، استفاده از منابع متعدد و به‌روز برای جمع‌آوری شاخص‌های مدنظر و تدوین چارچوب تئوری پژوهش و همچنین تنوع آزمون‌ها و تفاوت آزمون‌گیری این پژوهش با اغلب پژوهش‌های صورت گرفته در این موضوع و به صورت کلی وجود چارچوب مدون پژوهش و نتایج قابل توجه آن اشاره کرد. از نکات دیگر که در مورد اهمیت این پژوهش می‌توان به آن اشاره کرد، این مسئله است که با وجود بافت قومی - طایفه‌ای شهر یاسوج، مهاجرپذیری بالای آن، بروز حوادث زیاد در فضاهای عمومی این شهر در کنار سابقه کوتاه شهرنشینی در آن که نیاز توجه به مسائل و مشکلات شهری در محله‌های این شهر برای برقراری بهتر آسایش و سرزندگی شهری را دوچندان کرده است. تا قبل از این پژوهش، مطالعات جامعی در موضوع سرزندگی شهری و زمینه‌های مرتبط با آن به‌خصوص در این محله انجام نشده بود، و با توجه به اهمیت موضوع حاضر و نیاز به بررسی آن در محله مورد مطالعه، پژوهشی نو است که نتایج قابل توجهی نیز در برداشته است.

۵. نتیجه‌گیری

سرزندگی یکی از ضروریات شهرنشینی پایدار است و نقش مهمی در تامین کیفیت مطلوب فضاهای شهری دارد. به گونه‌ای که امروزه یکی از ملزومات فضاهای عمومی زنده و پویا، سرزندگی آن‌هاست و نبود یا تنزل سرزندگی در این فضاها می‌تواند موجب کاهش حضور داوطلبانه مردم و به تبع آن؛ کاهش تعاملات اجتماعی در این فضاها و به حاشیه رفتن و بی روح شدن آن‌ها و به صورت کلی، کاهش سرزندگی در فضاهای شهری شود. به همین خاطر ضروری است تا به عوامل حیاتی و تأثیرگذار در ارتقای شاخص‌های سرزندگی شهری برای ایجاد شهری پویا و سرزنده توجه شود. در این راستا، در پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل سرزندگی در محله بنسنگان یاسوج مورد توجه است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد محله بنسنگان به لحاظ سرزندگی وضعیت نامناسبی دارد. به طوری که با توجه به حد متوسط برای ارزیابی و ارزشگذاری وضعیت سرزندگی در این محله، میانگین رضایت ساکنان از وضعیت کلی سرزندگی مقدار پایینی است و نشان دهنده وضعیت نامناسب سرزندگی در این محله است.

همچنین نتایج آزمون‌های آماری در راستای بررسی جداگانه هر کدام از ابعاد سرزندگی نشان دهنده رضایت پایین‌تر از حد متوسط (۳) ساکنان و همچنین تفاوت رضایت آن‌ها از این ابعاد است؛ با توجه به نتایج به دست آمده، شاخص امنیت با وجود میانگین پایین و نارضایتی بالای ساکنان از این شاخص، از جایگاه بهتری نسبت به دیگر شاخص‌های مورد بررسی برخوردار است. همچنین شاخص کالبدی در پایین‌ترین مرتبه رضایتی قرار دارد که نشان

می‌دهد محله بنسنگان در این زمینه مشکلات فراوانی دارد. بررسی ارتباط و همبستگی میان مؤلفه‌های سرزندگی نشان می‌دهد که به هم‌پیوستگی بالایی میان مؤلفه‌های سرزندگی در محله بنسنگان برقرار است. با این وجود، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شاخص‌های اجتماعی و کالبدی دارای بیش‌ترین و شاخص‌های اقتصادی و امنیت دارای کم‌ترین همبستگی هستند. براین اساس، هراندازه محیط کالبدی محله رضایت‌بخش‌تر باشد، ساکنان انگیزه بیش‌تری برای استفاده از فضاهای این محله و تعاملات اجتماعی دارند و عکس این مسئله نیز صدق می‌کند. نتایج پژوهش نشان داد که بین رضایت شهروندان از مؤلفه‌های سرزندگی در محله بنسنگان تفاوت وجود دارد. با توجه به نتایج به دست آمده، مؤلفه‌های امنیت، زیست‌محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و کالبدی به ترتیب دارای بیش‌ترین تا کم‌ترین میزان رضایت از دید شهروندان هستند. نتایج ذکر شده، تایید کننده نتایج آزمون تی-تک نمونه‌ای در زمینه تفاوت رضایت ساکنان از مؤلفه‌های سرزندگی است. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده، به هم‌پیوستگی زیادی بین شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش و سرزندگی محله برقرار است. به طوری که سطح معنی‌داری ضریب همبستگی شاخص‌ها پایین‌تر از ۰/۰۵ است که نشان دهنده تأثیر زیاد این شاخص‌ها بر سرزندگی در محله بنسنگان یاسوج است. همچنین مدل تحلیلی مورد استفاده در این پژوهش قادر به پیش‌بینی درصد قابل توجهی از تغییرات سرزندگی در این محله است که نشان می‌دهد عمده تغییرات سرزندگی شهری در این محله تحت تأثیر شاخص‌های مورد بررسی است. بنابر بر یافته‌های پژوهش و با توجه به نیاز محله بنسنگان، مجموعه پیشنهادها زیر برای بهبود وضعیت سرزندگی در این محله ارائه می‌گردد:

- توجه به طراحی فضاهای سبز بهینه در سطح محله با توجه به نبود و نابسامانی فضاهای سبز محله؛
- توجه به بهسازی محیط‌زیست و همچنین ایجاد فضاهای بهداشتی و تمیز در سطح محله برای بهبود رضایت ساکنان؛
- توجه به وضعیت مبلمان، کف‌سازی پیاده‌راه‌ها و زیباسازی فضای محله؛
- دایر کردن نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های فصلی و همچنین برگزاری جشن‌ها و مراسم‌های بومی و محلی به مناسبت‌های گوناگون که موجب ایجاد حس مشارکت میان شهروندان و به‌صورت کلی بهبود سرزندگی در فضای محله می‌شود؛
- ترمیم و تنوع‌بخشی در امکانات محله و همچنین رفع کمبودهای آن از طریق ایجاد کاربری‌های مهم و موردنیاز در فضاهای عمومی محله؛
- با توجه به ضعف در مشارکت‌های شهروندی و عدم پخش زمانی ساکنان در پیاده‌راه‌های محله، ایجاد کاربری‌های متنوع می‌تواند در رفع کمبودهای امکاناتی محله مفید بوده و موجب پخش جمعیت در ساعات مختلف شبانه‌روز و سرزندگی بیش‌تر محله گردد؛
- طراحی فضاهای با قابلیت گفتگو بین پیاده‌راه‌ها؛ مانند فضاهای نشستن با مبلمان انعطاف‌پذیر؛

- استفاده از رنگ‌های طبیعی، شاد و متناسب با فرهنگ و ویژگی‌های بومی شهر یاسوج (زیبایی بصری) در طراحی فضاهای عمومی محله از جمله در طراحی مبلمان محله، سکوها و نیکمت‌ها، پیاده‌راه‌ها و دیگر فضاهای عمومی مورد استفاده؛
- با توجه به کمبود شدید فضای سبز در محله و نارضایتی عمومی ساکنان (مطالبه عمومی آن‌ها) و همچنین با توجه به اینکه این محله در ورودی شهر قرار دارد و به‌نوعی پیشانی پایتخت طبیعت قلمداد می‌گردد، به‌عنوان یک نیاز پایه‌ای محله، افزایش میزان فضای سبز و ارتقای تنوع پوشش گیاهی در قسمت‌های مختلف محله مورد اهمیت است.

کتاب‌نامه

۱. اسکوتی ارس، ع.، و حکیمی، ه. (۱۴۰۰). سنجش شاخص‌های سرزندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: سیلاب قوشخانه تبریز). *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۱)، ۱۴۳-۱۶۳.
۲. پوراحمد، ا.، زنگنه شهرکی، س.، و صفایی رینه، م. (۱۳۹۵). تحلیل نقش پیاده‌راه‌های شهری در ارتقای سرزندگی فضاهای شهری (مطالعه موردی: پیاده‌راه ۱۷ شهریور، تهران). *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۴(۲)، ۱۷۵-۱۹۵.
۳. جلالیان، ا. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر عوامل کالبدی بوستان پلیس بر احساس امنیت شهروندان (مطالعه موردی: بوستان پلیس تهرانپارس). *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۱(۳)، ۵۹۷-۶۱۲.
۴. حبیبی، ک.، نسترن، م.، و محمدی، م. (۱۳۹۵). سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی جوانان (موردشناسی: خیابان نظر شرقی اصفهان). *فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای*، ۱۹، ۱۶۱-۱۸۰.
۵. حسین‌زاده، ر.، و صفرعلی‌زاده، ا. (۱۳۹۹). سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های سرزندگی شهری از منظر شهروندان (مطالعه موردی: شهر ارومیه). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۱(۴۲)، ۱۵۳-۱۶۶.
۶. داوودی، ا.، آقائی‌زاده، ا.، و جعفری مهرآبادی، م. (۱۳۹۹). تحلیلی بر سرزندگی شبانه شهری در شهر رشت. *مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۱(۳)، ۵۳۱-۵۵۵.
۷. صداقتی، ع.، و فارسی، ج. (۱۳۹۵). طیف‌سنجی سرزندگی در بافت‌ها و محلات شهری با تلفیق رویکردهای توسعه پایدار، رشد هوشمند و نوشهرگرایی و کاربرد مدل الکترون (نمونه موردی: محلات شهر مرودشت). *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، ۴۴، ۲۲۹-۲۵۴.
۸. غضنفرپور، ح.، صداقت کیش، م.، سلیمانی دامنه، م.، و افضل‌نیز، م. (۱۳۹۸). سنجش سرزندگی و حیات شبانه میدان نقش جهان اصفهان با تأکید بر امنیت پایدار شهری. *فصلنامه شهر پایدار*، ۲(۲)، ۸۷-۱۰۶.
۹. فصیحی، ح.، ا.، پرزادی، ط.، کرمی، ت. ا. (۱۳۹۸). بررسی نقش پیاده‌راه‌ها در سرزندگی فضاهای عمومی (مطالعه موردی: پیاده‌راه حرم شهرری). *فصلنامه شهر پایدار*، ۲(۴)، ۱-۱۵.

۱۰. محمدی د. چ. (۱۳۹۸). تحلیلی بر نقش پیاده‌راه‌ها در سرزندگی شهری (مطالعه موردی: خیابان فردوسی شهر اصفهان). *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۶(۱)، ۱۹-۳۸.
۱۱. معرب، ی.، سادات، م.، و صالحی، ا. (۱۳۹۵). تحلیل و بررسی سرزندگی پارک‌های جدید شهری (مطالعه موردی: پارک آب و آتش تهران). *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۶(۲۰)، ۱۹۳-۲۰۸.
۱۲. مولایی هاشجین، م.، کریمی آذری، ا. ر.، کریمی، ب.، و مهدی‌نژاد، ج. ا. (۱۴۰۰). تحلیل و ارزیابی شاخص‌های کالبدی موثر بر سرزندگی (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی شهر رشت). *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۶(۱)، ۱۲۵-۱۳۸.
۱۳. مولوی، م.، حمیدی، آ.، فریدی فشتمی، ع.، و آریاسند، ز. (۱۴۰۰). بررسی نقش پیاده‌راه‌های شهری در ارتقای شاخص‌های سرزندگی شهری و تعاملات اجتماعی (مطالعه موردی: پیاده‌راه مرکز رشت). *مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۳)، ۸۸۱-۹۰۸.
۱۴. نصیری هنده‌خاله، ا. (۱۴۰۰). نقش مراکز تجاری در افزایش سرزندگی فضاهای شهری (مطالعه موردی: مرکز خرید کوروش شهر تهران). *مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۵۳(۴)، ۱۴۷۳-۱۴۸۹.
۱۵. نیک‌پور، ع.، و یاراحمدی، م. (۱۳۹۹). بازشناسی مؤلفه‌های شکل‌دهنده سرزندگی خیابان به مثابه ارتقاء کیفیت زندگی اجتماعی در فضاهای شهری کوچک (مطالعه موردی: خیابان شهید چمران شیراز). *فصلنامه شهر پایدار*، ۳(۱)، ۴۱-۵۴.
۱۶. هدایت‌نژاد کاشی، م.، هادیانی، ز.، حاجی‌نژاد، ع.، و عسگری، ع. (۱۳۹۸). سرزندگی شهر مفهومی میان رشته‌ای؛ (واکاوی اصول، ابعاد و شاخص‌ها). *فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، ۶(۲۰)، ۷۵-۱۰۷.
17. Ye, Y., Li, D., & Liu, X. (2018). How block density and typology affect urban vitality: An exploratory analysis in Shenzhen, China. *Urban Geography*, 39, (4), 631-652.
18. Christ, W. (2000). Public versus private space. Paper presented at the International Symposium, IRS, Erknerbei Berlin, March, 173-188.
19. Cowan, R. (2010). *The dictionary of urbanism*. Translated by Yalda Belarak (1st Ed). Tehran: Parham Naghsh Publication.
20. Heath, T. (1997). The twenty-fourhourcity concept a review of initiatives in British cities. *Journal of Urban Design*, 2(2), 193-204.
21. Jacobs, J. (1993). *The death and life of great American cities*. New York: The Modern Library.
22. Jager, P. (2016). Where the whole city meets youth, gender and Consumerism in the Social Space of the Mega Shopping Mall in Adobe. *Journal of Central Asian Survey*, 35(2), 178-194.
23. Jalaladdini, S., & Oktay, D. (2012). Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 664-674.
24. Kooshali, A., Deljooy, A., Reza, K. A., & Parvizi, R. (2015). Effect of environmental physical elements in creating residential complex's vitality for the enhancement of social interactions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 201, 255-264.
25. Landry, C. (2000). Urban Vitality: A New Source of Urban Competitiveness". *Prince Claus Fund Journal, ARCHIS issue 'Urban Vitality / Urban Heroes'*.

26. Lawlor, E., & Nicholls, J. (2008). *Hitting the Target, Missing the Point: How Government Regeneration Targets Fail Deprived Areas*. London: New Economics Foundation.
27. Liu, Y. (2007). Rural transformation development and new countryside construction in the eastern coastal area of China. *Acta Geographica Sinica*, 62, 563-570.
28. Lu, Sh., Huang, Y., Shi, Ch., & Yang, X. (2019). Exploring the associations between urban form and neighborhood vibrancy: A Case Study of Chengdu, China. *International Journal of Geo-Information*, 8(4), 1-15.
29. Montgomery, J. (1998). Making a city: urbanity, vitality and urban design. *Journal of Urban Design*. 3(1), 93-116.
30. Mueller, J., Lu, H., Chirkin, A., Klein, B., & Schmitt, G. (2018). Citizen design science: A strategy for crowd-creative urban design. *Cities*, 72, 181-188.
31. Nogueira, L., Miguel, S., & Camanho, A. (2013). Public Green Space Use and Consequences on Urban Vitality: An Assessment of European Cities. *Social Indicator Research*, 113, 751-767.
32. Parker, C., Ntounis, N., Millington, S., Quin, S., & Rey Castillo-Villar, F. (2017). Improving the vitality and viability of the UK High Street by 2020: Identifying priorities and a framework for action. *Journal of place management and Development*, 10(4), 310-348.
33. Paul, A., & Sen, J. (2018). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata. *Cities*. 74, 142-150.
34. Sci, I. J. (2014). Factors affecting the vitality of streets in Downtown Johor Bahru City. *Indian Journal of Scientific Research*, 7(1), 361-374.
35. Shen, Y., Sun, F., & Che, Y. (2017). Public green spaces and human wellbeing: Mapping the spatial inequity and mismatching status of public green space in the Central City of Shanghai. *Urban Forestry & Urban Greening*, 27, 59-68.
36. Sulis, P., Manley, E., Zhong, C., & Batty, M. (2018). Using Mobility Data as Proxy for Measuring Urban Vitality. *Journal of Spatial Information Science*, 16(16), 137-162.
37. Sung, H., & Lee, S. (2015). Residential built environment and walking activity: Empirical evidence of Jane Jacobs' urban vitality, Transportation Research Part D. *Transport and Environment*, 41, 318-329.
38. Xia, C., Yeh, A. G. O., & Zhang, A. (2020). Analyzing Spatial Relationships between Urban Land Use Intensity and Urban Vitality at Street Block Level: A Case Study of Five Chinese Megacities. *Landscape and Urban Planning*, 193, 103669.
39. Yue, W., Chen, Y., Thy, P. T. M., Fan, P., Liu, Y., & Zhang, W. (2021). Identifying Urban Vitality in Metropolitan Areas of Developing Countries from a Comparative Perspective: Ho Chi Minh City versus Shanghai. *Sustainable Cities and Society*, 65, 102609.